

A zenekarok fellépési rendjéről

Marco Frei

A zenekari fellépések során esztétikai, és biztonsági szempontok merülnek fel. Gondot jelent azonban, hogy vannak zenekarok, amelyek nem rendelkeznek fellépési renddel, vagy ha igen, nemigen veszik figyelembe azt. Ami pedig amellet, hogy nem szép látvány, komoly veszélyeket is rejt magában. És kérdés, hogy kit terhel a felelősség, ha megtörténik a baj?

Kurt Tucholsky számos találó gondolatának egyike, hogy „ha egy német elesik, akkor nem áll fel, hanem körülnéz, hogy kit terhel kártérítési kötelezettség.” Míg mások leporolják magukat, és továbblépnek, ő azt nézi, kit lehet felelősségre vonni. Martin Majewski, a Hannoveri Opera volt harsonnása és a Német Zenekarok Egyesületének (DOV) ügyvédje szerint nincs ez másként a német munkajog terén sem.

Természetesen a zenekarok mindennapjaiban is előfordulnak vitára okot adó helyzetek. Önmagában a zenekar színpadra állítása számos veszélyt és kockázatot hordoz magában. A kottatartóknak, székeknek és hangszereknek mind-mind kis helyen kell elférniük a színpadon, különböző magasságok elrendezve. A fellépés során pedig gyorsan megtörténhet a baj. Képzelnék csak el, hogy az egyik hegedűs megbotlik egy kottatartó lábában, vagy egy fúvós leesik az emelvényről. Kié a felelősség, és miért tehető az illető felelőssé? „Alapvetően minden tevékenységre van biztosítási fedezet” – mondja Majewski. „Akit munka közben ér személyi kár, arra a társadalombiztosítási jogrend értelmében (Bismarck óta) érvényes a kötelező balesetbiztosítás.” Egyéb károk esetén természetesen a munkáltató is felelősségre vonható, például a hangszerekre vonatkozó, „külön törvényben előírt felelősség” fennállása esetén. „Ha a kár a munkavégzés során történt, a döntő kérdés az, hogy a munkáltató megfelelő gondossággal járt-e el, valamint hogy a munkatársakat is terheli-e felelősség, illetve hogy esetleg egyvalaki felelős-e.”

Ki okozta a kárt? Kié a felelősség? Történik-e kármegosztás? Ezekre a kérdésekre kell választ találni. „Minden egyes esetet nagyon alaposan meg kell vizsgálni” – folytatja Majewski. Gyakran előfordul, hogy többféle ok áll a háttérben. Kérdés az

is, hogy ilyen helyzetekben hogyan lehet megosztani a felelősséget? Ez egy újabb nehéz kérdés, de „a biztosítás általában fedezetet nyújt ezekre az esetekre is”.

E sok és ennyire összetett kérdés láttán a laikusokban felmerülhet a kérdés, hogy miért nem szabályozzák jogi keretek között a fellépési rendet? Majewski azonban visszakérdez: „hogyan lehetne ezt jogilag szabályozni? Akkor rögzíteni kellene, hogy a zenész köteles a megadott jelre azonnal elfoglalni a helyét, köteles összeszedetten járni, és nem beszélgethet a mellette ülővel. Ilyen szintű szabályozásokat nem lehet hozni, hiszen ezzel túlságosan elrugaszkodnánk a valóságtól.”

Mégis felvetődik a kérdés, milyen következményekkel jár, ha a zenész akkor lép a színpadra, amikor már mindenki a helyén ül. A színpadfelelősök általában rendelkeznek különböző ülésrendekkel. Ha a koncertre ugyanott kerül sor, mint ahol a próbák voltak, a helyeket általában megjelölik, például ragasztócsíkkal – nem utolsósorban a színpad felépítésének megkönnyítése és a színpadra történő gyors feljutás érdekében.

Mi történik azonban, ha egy zenész a tervtől eltérően foglal helyet, vagy több helyre van szüksége, és odébb tolja az állványokat? „Ez egy olyan behatárolhatatlan kérdés, amelyet képtelenség jogi keretek köré szorítva szabályozni” – hangsúlyozza Majewski. Ráadásul a helyzet általában megoldódik magától is: az illető megkérdezi a mellette ülőt, hogy odébb tud-e egy kicsit húzódni, és így az egész sor kicsit szét-, vagy ha nincs több hely, akkor kicsi összébb húzódik. A látvány szempontjából ez nem éppen a legmegfelelőbb, különösen egy hangversenyen nem, de e téren is működik az, amit szokásjognak nevezhetünk.

A fellépési rendre vonatkozóan ez azt jelenti, hogy lehetőség szerint mindennek

gördülékenyen és úgy kell történnie, ahogy az a legjobb gyakorlati tapasztalatok szerint mindig is történni szokott. Ennek megfelelően a zenekarok színpadra történő felvonulása szinte észrevétlenül meg szokott történni. Problémák a vendégjátékok során merülhetnek fel. Például, hogy a kézításka a szék támlájára vagy a szék lábához kerüljön-e. Ez ugyanis nem szép látvány, mégis van, amikor nem elkerülhető.

A rendezvények helyszínén gyakran nem nyílik lehetőség az értéktárgyak elhelyezésére. „Ilyen esetekben a sokat utazó zenekar belső szabályzata szerint „az értéktárgyak felvihetők a színpadra” – meséli Majewski. A nőknek e tekintetben könnyebb a helyzetük a háttámlára akasztható táskával, míg a férfiak a frakkjuk zsebét tömik ki mobiltelefonjukkal, pénztárcájukkal és kulcsosomójukkal; és bár ez sem különösebben esztétikus látvány, még mindig jobb megoldás, mintha a szék alá helyeznék értékeiket.

Ugyanakkor „a fellépési rend terén én nem tapasztaltam olyan esetet, amely komoly vitát váltott volna ki” – árulja el Majewski. „A dolgok valahogy mindig megoldódnak.” Működik a szokásjog, miközben persze a szokások is változnak, ahogy például az a korábbi szokás, hogy a zenészek két oldalról érkeztek a színpadra, foglalták el helyüket, majd a hangversenymester felállt, és a zenészek a normálhang elhangzása után behangoltak. „Napjainkban más, újabb minták érvényesülnek – azért is, hogy a zenekar jobban érvényesüljön” – füzi hozzá Majewski.

Nem ritka, hogy a hangversenymester egyedül áll fel a hangverseny végén, és úgy szólítja fel a zenekart a meghajlásra, amit ezt követően a karmester is megtesz. Ennek pontos menetét minden zenekar maga szabályozza „a zenekar vezetésével és a munkáltatóval egyeztetve” – mondja Majewski, és elmeséli, hogy előfordult már olyan is, hogy a zenészek az alábbi kifejezett utasítást kapták: „a taps alatt nézzetek barátságosan, forduljatok a közönség felé, viselkedjétek a hivatással járó illemszabályok szerint”. Akinek azonban mindezt el kell mondani, annak már úgyis mindegy.

(Das Orchester 13/3)